

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ДРАЙВЕР ГОСПОДАРСЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

©2017 КОЛОМІЄЦЬ Г. М., ЗАРЕЦЬКА Л. М.

УДК 316.323

Коломієць Г. М., Зарецька Л. М. Громадянське суспільство як драйвер господарських трансформацій: методологічний аспект

Підвищення ефективності перетворень національної господарської системи обумовлює залучення до реформаторських практик чинників, які можуть здійснити синергетичний і мультиплікативний вплив. Особливе місце цьому контекстімає розвиток громадянського суспільства. В статті узагальнюються новітні теоретичні підходи дослідження впливу громадянського суспільства на інституційні трансформації господарства. Традиційно громадянське суспільство розглядається засобами функціональної неокласичної парадигми: мікро- та макроекономічного аналізу. Значний методологічний потенціал і практичне значення дослідження цього феномена мають нова інституційна теорія, яка фокусується на механізмах перетворення шляхом взаємодії акторів, і концепція інклюзивних інститутів, яка дозволяє переусвідомити господарську історію як основу можливих майбутніх трансформаційних траєкторій, визначити необхідні етапи перетворень в економічних системах обмеженого доступу до ресурсів, враховуючи взаємодію економічних і політичних інститутів.

Ключові слова: громадянське суспільство, чинники господарських трансформацій, інклюзивні інститути.

Рис.: 5. **Бібл.:** 12.

Коломієць Ганна Миколаївна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної теорії та економічних методів управління, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: verbitskana@gmail.com

Зарецька Лілія Миколаївна – старший викладач кафедри економічної теорії та права, Харківський державний університет харчування та торгівлі (вул. Ключківська, 333, Харків, 61051, Україна)

E-mail: lnzarets@gmail.com

УДК 316.323

UDC 316.323

Коломієць А. Н., Зарецкая Л. Н. Гражданское общество как драйвер хозяйственных трансформаций: методологический аспект

Повышение эффективности преобразований национальной хозяйственной системы обуславливает привлечение к реформаторским практикам факторов, которые могут осуществить синергетическое и мультипликативное влияние. Особое место в этом контексте имеет развитие гражданского общества. В статье обобщены новейшие теоретические подходы исследования влияния гражданского общества на институциональные трансформации хозяйства. Традиционно гражданское общество рассматривается средствами функциональной неоклассической парадигмы: микро- и макроэкономического анализа. Значительный методологический потенциал и практическое значение исследования этого феномена имеют новая институциональная теория, которая фокусируется на механизмах преобразования путем взаимодействия актеров, и концепция инклюзивных институтов, которая позволяет переосмыслить хозяйственную историю как основу возможных будущих трансформационных траекторий, определить необходимые этапы преобразований в экономических системах ограниченного доступа к ресурсам, учитывая взаимодействие экономических и политических институтов.

Ключевые слова: гражданское общество, факторы хозяйственных трансформаций, инклюзивные институты.

Рис.: 5. **Библ.:** 12.

Коломієць Анна Николаевна – доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры экономической теории и экономических методов управления, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (пл. Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина)

E-mail: verbitskana@gmail.com

Зарецкая Лилия Николаевна – старший преподаватель кафедры экономической теории и права, Харьковский государственный университет питания и торговли (ул. Ключковская, 333, Харьков, 61051, Украина)

E-mail: lnzarets@gmail.com

Kolomiyets G. M., Zaretska L. M.

Civil Society as Driving Force of Economic Transformations: the Methodological Aspect

The improvement of the efficiency of transformations of the national economic system leads to the attraction to the reformist practices of factors which can cause the synergistic and multiplying influence. Development of civil society is a special place in this context. The article generalizes the latest theoretical approaches to research of the influence of civil society on the institutional transformations of economy. Traditionally, civil society is viewed by means of the functional neoclassical paradigm, i.e.: micro-and macroeconomic analysis. The significant methodological potential and practical significance of research on this phenomenon belongs to the new institutional theory, which focuses on the mechanisms of transformations through interaction of actors, and the concept of inclusive institutions, allowing to rethink economic history as a basis of possible future transformational trajectories, define necessary stages of transformations in economic systems of limited access to resources, taking into consideration the interaction of economic and political institutions.

Keywords: civil society, factors of economic transformations, inclusive institutions.

Fig.: 5. **Bibl.:** 12.

Kolomiyets Ganna M. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor, Department of Economic Theory and Economic Methods of Management, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: verbitskana@gmail.com

Zaretska Liliya M. – Senior Lecturer of the Department of Economic Theory and Law, Kharkiv State University of Food Technology and Trade (333 Klochkivska Str., Kharkiv, 61051, Ukraine)

E-mail: lnzarets@gmail.com

За оцінками експертів світового банку, поступово з'являються позитивні тенденції зростання реального ВВП України, але темпи його є незадовільними (рис. 1).

Директор світового банку по Білорусі, Молдові і Україні Сату Кяхконен, зазначила, що більш швидке зростання потребує прогресу в амбіційному реформуванні [1].

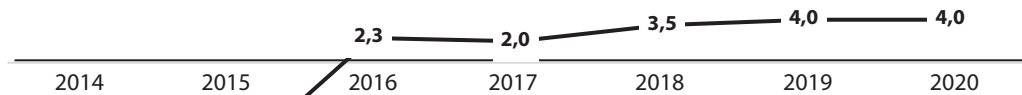

Рис. 1. Темпи зростання реального ВВП (2017 р., 2018 р., 2019 р., 2020 р. – прогноз)

Джерело: складено авторами за [1].

У зв'язку з цим актуалізується поглиблення дослідження механізму інституційних змін як основи реформування. Виокремлення і залучення в господарський розвиток чинників, які б обумовили його синергетичний і мультиплікативний ефекти, дозволивши здійснити прорив, стає нагальним національним завданням.

Проблема інституційних змін є однією з найбільш досліджуваних [3–8; 11].

Значна увага останні роки приділяється розгляду різних моделей інституційних змін (Д. Норт, Д. Асемоглу, Дж. Робінсон); чинникам, що обумовлюють ефективність трансформацій (С. Хедлунд, Е. Райнерт), виокремленню серед останніх неформальних інститутів (А. Аузан) і порівняльній оцінці останніх (Г. Хофстеде). Водночас механізм інституційних перетворень як процес взаємодії акторів у вертикальних і горизонтальних площинах, який конкретизував би процес просування до інклюзивності господарського розвитку, потребує подальшого наукового усвідомлення.

Мета статті розглянути методологічні аспекти дослідження впливу громадянського суспільства, як втілення феномена інклюзивності, на інституційні трансформації господарства.

Громадянське суспільство активно аналізується різними суспільними науками, що ж до економічної науки, то включення його в науковий дискурс здійснювалось з позицій функціональної парадигми. Одна група теорій трактувала природу і зміст громадянського суспільства керуючись підходами мікроекономіки:

- ★ теорії пропозиції соціальних підприємців;
- ★ теорії «провалів» ринку чи держави;
- ★ теорії асиметрії інформації стосовно споживача.

Інша група – керуючись макроекономічним підходом:

- ★ як наслідок бюджетних обмежень держави;
- ★ як об'єктивно існуючий сектор суспільного господарства поряд з ринковим і державним;
- ★ як похідна від типу соціального устрою [2].

Водночас пошук траєкторій ефективних перетворень господарської системи обумовлює необхідність наукового усвідомлення громадянського суспільства як інституту і інституції господарських трансформацій, як значущої влас-

тивості розвитку інклюзивності інституційного розвитку, в контексті теорії нової інституційної економіки.

Нова інституційна теорія орієнтована на дослідження механізмів соціальної взаємодії, які породжують і відтворюють інститути. Вона базується на таких складових:

по-перше, фокусом її дослідження є виникнення, стабілізація, трансформація соціальних порядків: поля, арени;

по-друге, зміни інститутів є результатом взаємодії акторів, які зіштовхуються на інституційних полях і аренах, та засобом подолання конфліктів між ними;

по-третє, існуючі правила взаємодії і розподіл ресурсів діють як джерела влади і фундамент, на якому відбувається конструювання і відтворення інститутів;

по-четверте, інститути, що з'являються, переформовують обмеження і можливості акторів [3, с. 4]. «Сучасна економіка, держава, формальні організації і соціальні рухи – все це одночасно є наслідком і причиною організуючої технології, яку називають «полями»» [3, с. 7].

Джерелом динаміки сучасного суспільства визнаються непрості взаємовідносини між привілейованими на сьогодні акторами і тими, що намагаються змінити ситуацію. Боротьба в рамках полів і за їх межами спрямована на перерозподіл обсягів дефіцитних ресурсів і обумовлює, з *одного боку*, створення і підтримку полів, з *іншого* – навмисне чи ненавмисне вторгнення на сусідні поля. Зазначена боротьба розглядається як «ігри» – соціальна взаємодія, яка спрямована на досягнення певних результатів для кожної групи. Виникнення інститутів відбувається тоді, коли групи соціальних акторів починають протистояти один одному в проблемних ситуаціях соціальної взаємодії. Ці моменти за своєю суттю є політичні і пов'язані з боротьбою між групами, які володіють різним обсягом влади щодо дефіцитних ресурсів [3, с. 5].

Олсон М., Шмідт А., Егерстон Т., Остром Е. та ін. інституційні зміни розглядають як централізований процес колективного вибору, коли правило явно специфікується суспільством або державою, а індивіди і організації долучаються до процесу колективних дій з тим, щоб зробити спробу змінити існуючі правила, переслідуючи власні інтереси. Процес колективного вибору може здійснюватись як на формальному, так і неформальному рівні (рис. 2).

Рис. 2. Інституційні зміни як процес колективного вибору

Нові правила, що з'являються, є результатом розрахунків індивідів очікуваних вигод і витрат від інституційних змін і їх можливостей до кооперації. Е. Остром, вказуючи на ієрархічність правил і «вбудованість одних наборів правил в інші», доводить, що на вибір нового правила впливають «декілька площадок колективного вибору» (по вертикалі – «площадки» законодавчих, регулюючих органів, по горизонталі – неформальні організації, об'єднання) [4, с. 115–116].

Значний вклад в розгляд процесу інституційних змін через призму взаємодії суб'єктів зробив Д. Норт, дослідивши інституційні трансформації в суспільствах з обмеженим доступом до ресурсів [5]. Організацію господарства в зазначених суспільствах дослідник визначає як порядки обмеженого доступу (ПОД) – соціальні домовленості, завдяки яким зникають мотиви до насилля. Графічно ці домовленості виглядають таким чином (рис. 3).

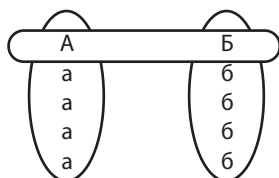

Рис. 3. Панівна коаліція і два типи домовленостей

Джерело: [5, с. 10].

Індивіди (А і Б) – два лідери, домовленості між якими здійснюються по горизонталі. Вертикальні еліпси відображають домовленості лідерів про фактори виробництва та ресурси через клієнтальні організації (а, б), які ними контролюються. Ренти, які лідери отримують від контролю над своїми клієнтальними організаціями, дають їм можливість бути пов'язаними достовірними зобов'язаннями стосовно один одного, оскільки у випадку порушення кооперації і виникнення боротьби з'являється загроза зниженню їх ренти. Горизонтальні домовленості між лідерами можливі завдяки існуванню вертикальних домовленостей. Одночасно згода між лідерами, можливість звернення один до одного за допомогою дозволяє найкращим чином структурувати власні клієнтальні організації і зробити їх більш продуктивними.

Коаліція серед лідерів є панівною, саме вона надає виняткові послуги третьої сторони за контролем дотримання домовленостей як між організаціями в коаліції, так і всередині них. Ренти створені цими винятковими привілеями, входять до числа стимулів, які скріплюють домовленості між організаціями і їх лідерами і тим самим обмежують насилля. На думку Д. Норта, порядки обмеженого доступу «стримують насилля, обмежуючи здатність груп утворювати політичні, економічні, соціальні, військові і інші організації для участі в суспільному житті» [5, с. 12].

Іншим способом інституційної організації суспільства є порядок вільного доступу до ресурсів, який базується на відсутності перешкод залучення в економічні процеси проактивних господарюючих суб'єктів, відповідно більшого обсягу капіталу, що сприяє економічному розвитку.

Д. Асемоглу, С. Джонсон, Д. Робінсон розвинули ідею Д. Норта щодо існування різних способів інституціоналізації господарських взаємодій у концепції інклюзивних інститутів, де останні розглядаються як ефективні інститути, оскільки залучають всіх акторів до економічної активності і сприяють економічному зростанню. Саме рівень розвитку інклюзивних інститутів (а власне розвитку громадянського суспільства) обумовлює відмінності між траєкторіями розвитку країнами в довгостроковій перспективі.

Політичні інститути та розподіл ресурсів дослідники розглядають як комплементарні базові змінні динамічної системи. «Вони змінюються у часі, оскільки існуючі економічні інститути впливають на розподіл ресурсів, а групи, які володіють сьогодні політичною владою de facto, прагнуть змінити політичні інститути з тим, щоб розширити свою політичну владу de jure у майбутньому» [6, с. 4]. Політичні інститути, як і економічні, являються результатом колективного вибору, ключовим детермінантом їх еволюції є розподіл політичної влади в суспільстві. Політичні інститути визначають владу de jure. Політики впливають на еволюцію політичних інститутів і, як правило, націлені на збереження тих інститутів, які забезпечують їх політичну владу. В той час політична влада de facto періодично викликає зміну політичних інститутів або шляхом впливу на засіб функціонування існуючих політичних інститутів

(виконують або ігнорують правила), або шляхом реформування політичних інститутів.

Економічні інститути сприяють економічному зростанню, коли політичні інститути надають владу гру-

пам, зацікавленим у широкомасштабному захисті прав власності, вводять ефективні обмеження індивідів, які володіють владою, й коли можливості вилучення ренти можновладцями відносно невеликі [6, с. 5] (рис. 4).

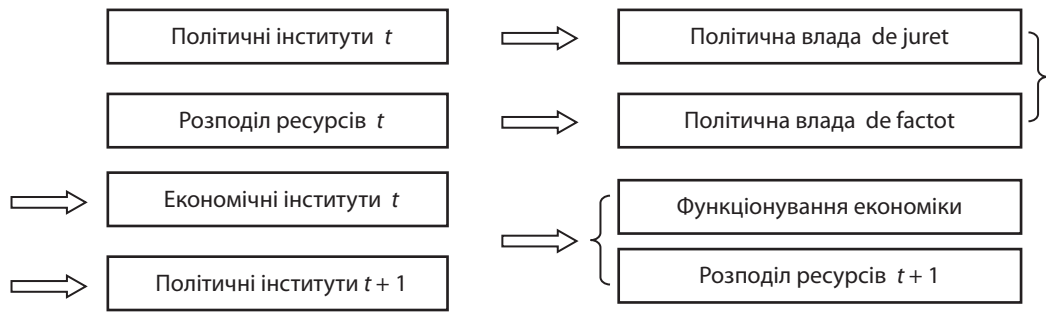

Рис. 4. Політичні й економічні інститути (t – поточний період; t + 1 – майбутній період)

Джерело: [7, с. 10].

Концепція інклюзивних інститутів Д. Асемоглу, С. Джонсон, Д. Робінсон є основою дослідження і водночас має конкретизуватися в механізмі розвитку та функціонуванні громадянського суспільства.

В процесі просування до збільшення інклюзивності господарського розвитку можуть формуватися стійкі, але неефективні стани – інституційні пастки, в які може потрапити суспільство майже автоматично і з яких проблематично знайти вихід. Як зазначає В. Полтерович, чим більше поширена норма, тим більші втрати має кожний, хто ухиляється від її виконання [7, с. 125–127]. Імперативом подолання інституційних пасток є посилення ефекту координації, розвиток громадянського суспільства [7, с. 16].

При аналізі інституційних змін введення нового інституту в практику господарювання пов'язується, перш за все, з діями держави. Як наслідок, предметом аналізу стають формальні інститути. Ці підходи дають повну уяву про зміни формальних інститутів, про проблеми, з якими зіштовхується впровадження новацій, та наслідки, які можуть наступати в результаті змін, але не розглядають механізму інституційних змін, роль неформальних правил, які, на думку Д. Норта, відіграють першочергову роль у становленні «правил гри» змін [8, с. 81]. Теоретичні розробки Д. Норта, Д. Асемоглу і Д. Робінсон можуть бути доповнені (рис. 5).

Доцільно враховувати, що кожна складова моделі інституційних змін взаємодіють і взаємовпливають одне на одну. Співвідношення між реальною і формальною владою обумовлені й обумовлюють розвиток громадянського суспільства.

Стійкість інституційної структури й інертність інститутів до змін Д. Норт пов'язав із залежністю від попереднього розвитку («pathdependence»). Найвні інститути приводять до створення організацій, виживання яких залежить від збереження цих інститутів, тому вони будуть вкладати ресурси в те, щоб запобігти будь-яким змінам, що погрожують їхньому виживанню. Взаємодія інститутів і організацій в рамках існуючої інституційної структури робить «ефект колії» фундаментальним фактором для динаміки суспільства. Саме «ефект колії» обмежує можливості вибору, що існують у теперішньому часі у зв'язку з історичним досвідом минулого [9, с. 83].

Висновком висунутої гіпотези Д. Норта про можливість помилки початкового інституційного вибору і, як наслідок, розходження в рівнях економічного розвитку країн стало визнання того, що інститути визначають вибір траєкторії, а «стійкою колією» її робить культура – «культурна спадщина формує штучне середовище (переконавання, інститути, інструменти, тех-

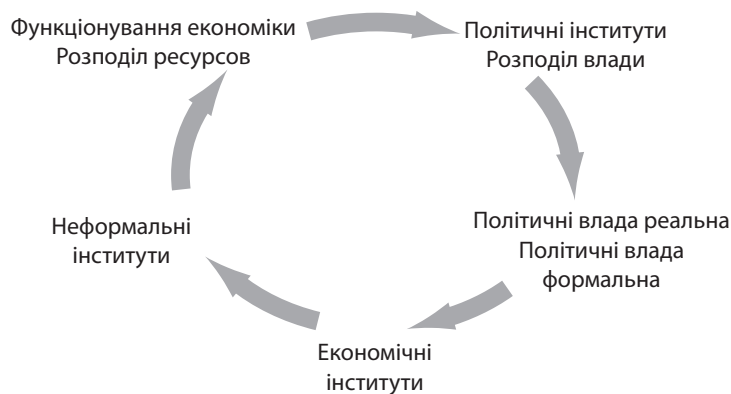

Рис. 5. Доповнена модель інституційних змін Д. Асемоглу і Д. Робінсон

Джерело: [9, с. 20].

нології), що відіграє істотну роль не тільки у визначенні тих безпосередніх виборів, які здійснюються гравцями в суспільстві, але й дає нам ключі до динамічного успіху або поразки суспільства в часі» [8, с. 61].

Проблема «ефекту колії» Д. Норта актуалізувала дослідження у напрямку виявлення ролі господарської культури, історії розвитку громадянського суспільства у формуванні інклюзивних інститутів економічного розвитку країн.

На сьогодні в дослідженні феномена культури з'явилися можливості перейти до кількісного аналізу зв'язку культур із другими сферами – економічною, соціальною і політичною. Так, Г. Хофстеде запропонував операціоналізацію культури у вигляді системи соціальних цінностей – статистичного агрегату, який базується на певному наборі поведінкових установок індивідів і виявляється шляхом формування і інтерпретації вимірів культури [10].

Методики, розроблені дослідниками крос-культурних порівнянь (Г. Хофстеде, Р. Інглхарта, Ш. Шварца) дозволяють виміряти динаміку соціокультурних характеристик і зробити співставлення цих рядів із макроекономічними показниками.

Дилема про те, як працюють інститути і як працює соціокультурний тип, може бути вирішена з допомогою розробки концепції неформальних інститутів. В результаті в одному понятійному полі будуть і соціокультурні, і організаційно-правові витоки, пов'язані з формальними інститутами [11, с. 12]. Неформальні інститути пронизують всю сучасну економіку. «Появляючись як засіб координації стійко повторюваних форм людської взаємодії, неформальні обмеження є: 1) продовженням, розвитком і модифікацією формальних правил; 2) соціально санкціонованими нормами поведінки; 3) внутрішньообов'язковими для людини стандартами поведінки» [12, с. 61].

ВИСНОВКИ

Таким чином, громадянське суспільство має ключове значення в ефективних інституційних перетвореннях господарства. Процес розвитку форм його залучення до функціонування і трансформації господарської системи змістовно розкриває рух у напрямку інклюзивності економічних і політичних інститутів та обумовлює необхідність його поглибленого дослідження. Методологічна основа аналізу повинна вибудовуватися на синтезі принципів теорії інституційної інклюзивності, наступності розвитку інституційних перетворень, інтеграції історичного національного і світового досвіду зміни господарських інститутів з метою розширення активності господарських акторів, визначення можливих траєкторій їх здійснення в суспільствах закритого доступу. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Ukraine Economic Update. URL: <http://pubdocs.worldbank.org/en/994131507019473787/Ukraine-Economic-Update-October-2017-en.pdf>

2. Salamon L., Anheier H. Social Origins of Civil Society: Explaining the Nonprofit Sector Cross-Nationally. *Voluntas*. 1998. Vol. 1.9, No. 3. P. 213–281.

3. Флигстин Н. Поля, власть и социальные навыки: критический анализ новых институциональных течений. М.: РОССПЭН, 2002. 280 с.

4. Остром Э. Управляя общим. Эволюция институтов коллективной деятельности. М.: ИРИСЭН, Мысль, 2010. 447 с.

5. Норт Д., Уоллис Дж., Уэбб С., Вайнгаст Б. В тени насилия: уроки для обществ с ограниченным доступом к политической и экономической деятельности. М.: Высшая школа экономики, 2012. 48 с.

6. Асемоглу Д., Джонсон С., Робинсон Дж. Институты как фундаментальная причина долгосрочного экономического роста. URL: www.research.by/webroot/delivery/files/ecowest/2006n1r01.pdf

7. Полтерович В. М. Современное состояние теории экономических реформ. *Пространственная экономика*. 2008. № 2. С. 6–45.

8. Норт Д. Понимание процесса экономических изменений. М.: Высшая школа экономики, 2010. 256 с.

9. Коломієць Г. М., Алієва Е. І. Соціальний капітал як актуальний чинник антикризового розвитку господарської системи. *Бізнес Інформ*. 2016. № 11. С. 19–23.

10. Hofstede G. *Cultures Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations across Nations* Sage, 2001.

11. Аузан А. «Эффект колеи». Проблема зависимости от траектории предшествующего развития – эволюция гипотез. *Вестник Московского университета. Серия 6: Экономика*. 2015. № 1. С. 3–17.

12. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики. М.: Начала, 1997. 185 с.

REFERENCES

Asemoglu, D., Dzhonson, S., and Robinson, Dzh. "Institution as the fundamental cause of long-term economic growth" [Institutions as the fundamental cause of long-term economic growth]. www.research.by/webroot/delivery/files/ecowest/2006n1r01.pdf

Auzan, A. "Problema zavisimosti ot traektorii predshestvuyushchego razvitiya – evoliutsiya gipotez" [The problem of dependence on the trajectory of the previous development is the evolution of hypotheses]. *Vestnik Moskovskogo universiteta. Seriya 6: Ekonomika*, no. 1 (2015): 3-17.

Fligstin, N. *Polya, vlast i sotsialnyye navyki: kriticheskiy analiz novykh institutsionalnykh techeniy* [Fields, power and social skills: a critical analysis of new institutional trends]. Moscow: ROSSPEN, 2002.

Hofstede, G. *Cultures Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations across Nations* Sage, 2001.

Kolomiiets, H. M., and Aliieva, E. I. "Sotsialnyi kapital yak aktualnyi chynnyk antykrizovoho rozvytku hospodarskoi systemy" [Social capital as an actual factor of the crisis economic system development]. *Biznes Inform*, no. 11 (2016): 19-23.

Nort, D. et al. *V teni nasiliya: uroki dlya obshchestv s ogranichenym dostupom k politicheskoy i ekonomicheskoy deyatelnosti* [In the shadow of violence: lessons for societies with limited access to political and economic activities]. Moscow: Vysshaya shkola ekonomiki, 2012.

Nort, D. *Instituty, institutsionalnyye izmeneniya i funktsionirovaniye ekonomiki* [Institutions, institutional changes and the functioning of the economy]. Moscow: Nachala, 1997.

Nort, D. *Ponimaniye protsessa ekonomicheskikh izmeneniy* [Understanding the process of economic change]. Moscow: Vysshaya shkola ekonomiki, 2010.

Ostrom, E. *Upravlyaya obshchim. Evolyutsiya institutov kolektivnoy deyatelnosti* [Managing the general. Evolution of the institutions of collective activity]. Moscow: IRISSEN; Mysl, 2010.

Polterovich, V. M. "Sovremennoye sostoyaniye teorii ekonomicheskikh reform" [The current state of the theory of economic reforms]. *Prostranstvennaya ekonomika*, no. 2 (2008): 6-45.

Salamon, L., and Anheier, H. "Social Origins of Civil Society: Explaining the Nonprofit Sector Cross-Nationally". *Voluntas*, vol. 1.9, no. 3 (1998): 213-281.

"Ukraine Economic Update". <http://pubdocs.worldbank.org/en/994131507019473787/Ukraine-Economic-Update-October-2017-en.pdf>

УДК 33.021:339.5(47774)

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДІАГНОСТИКИ ОБ'ЄКТІВ В ЕКОНОМІЦІ

© 2017 ГРИНЬКО П. О.

УДК 33.021:339.5(47774)

Гринько П. О. Методологічний аспект діагностики об'єктів в економіці

В статті на основі морфологічного аналізу визначено поняття «діагностика в економіці». Проаналізовано відмінності діагностики в економіці та економічної діагностики, аналізу в економіці. Обґрунтовано види, функції, принципи діагностики в економіці в сучасних умовах. Конкретизовано взаємозв'язок діагностики з іншими функціями управління в економіці. Уточнено логіку та зміст етапів технології діагностики в економіці. Достовірність діагностики в економіці обумовлюється аналітичними інструментами, які застосовуються при її здійсненні. Обґрунтовано рекомендації аналітичних інструментів для реалізації діагностики в економіці. Запропоновано структурно-логічну схему діагностики в економіці, що зміцнює її наукове підґрунтя та забезпечує об'єктивність практичної її реалізації.

Ключові слова: діагностика в економіці, економічна діагностика, аналітичні інструменти, достовірність.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 10.

Гринько Павло Олегович – аспірант, кафедра економіки та оцінки майна підприємства, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: Malyares@ukr.net

УДК 33.021:339.5(47774)

Гринько П. О. Методологический аспект диагностики объектов в экономике

В статье на основе морфологического анализа определено понятие «диагностика в экономике». Проанализированы различия диагностики в экономике и экономической диагностики, анализа в экономике. Обоснованы виды, функции, принципы диагностики в экономике в современных условиях. Конкретизированы взаимосвязь диагностики с другими функциями управления в экономике. Выполнено уточнение логики и содержания этапов технологии диагностики в экономике. Достоверность диагностики в экономике определяется аналитическими инструментами, применяющимися при ее осуществлении. Обоснованы рекомендации аналитических инструментов для реализации диагностики в экономике. Предложена структурно-логическая схема диагностики в экономике, укрепляющая ее научную базу и обеспечивающая объективность в практической реализации.

Ключевые слова: диагностика в экономике, экономическая диагностика, аналитические инструменты, достоверность.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Библ.:** 10.

Гринько Павел Олегович – аспирант, кафедра экономики и оценки имущества предприятия, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: Malyares@ukr.net

UДК 33.021:339.5(47774)

Grynkо P. O. The Methodological Aspect of the Diagnostics of Objects in Economics

The article on the basis of morphological analysis defines the concept of «diagnostics in economics». The differences of diagnostics in economics, economic diagnostics, and analysis in economics were analyzed. The types, functions, principles of diagnostics in economics in modern conditions have been substantiated. The interrelationship of diagnostics with other functions of management in economics has been concretized. The logic and contents of stages of the diagnostic technology in economics have been clarified. The reliability of diagnostics in economics is determined by analytical tools, which are applicable in its implementation. Recommendations of analytical tools for realization of diagnostics in economics have been substantiated. A structural-logical scheme of diagnostics in economics, firming its scientific base and providing objectivity in practical implementation has been proposed.

Keywords: diagnostics in economics, economic diagnostics, analytical tools, reliability.

Fig.: 2. **Tbl.:** 2. **Bibl.:** 10.

Grynkо Pavlo O. – Postgraduate Student, Department of Economics and Enterprise Property Valuation, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: Malyares@ukr.net

Значущість достовірних результатів діагностики в економіці не потребує доведення, як на рівні країни, так і на рівні підприємства. Наприклад, діагностика зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС, що здійснена за динамікою коефіцієнта покриття експортом імпорту товарів і послуг в Україні (рис. 1), свідчить про очевидність неоднозначності висновків [1].

Для визначення причин у такому стані зовнішньої торгівлі з країнами ЄС слід реалізувати процес діагностики на науковій основі.

Процедура діагностики здійснюється у всіх сферах діяльності людини, оскільки завжди слід знати причини, тенденції, зміни, наслідки, умови, фактори того чи іншого стану ознаки, об'єкта та процесу.

Особливу роль відіграє діагностика в економіці. Від об'єктивної, своєчасної, перманентної, комплексної діагностики залежить достовірність інформації про проблеми, стан, динаміку, розвиток об'єкта, що діагностується.

Проблемами діагностики в економіці займалися багато учених, як за кордоном, так і в Україні. Глибо-